

DATOS IDENTIFICATIVOS

Educación para o lecer e o tempo libre

Materia	Educación para o lecer e o tempo libre			
Código	005G130V01402			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Perez Enriquez, Maria Esther			
Profesorado	Perez Enriquez, Maria Esther			
Correo-e	me_perez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
A4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
A5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
A18	Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía
A22	Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social
B1	Capacidade de análise e síntese
B8	Capacidade crítica e autocrítica
B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B15	Creatividade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer, comprender e empregar con propiedade os elementos terminolóxicos máis usuais da educación para o lecer e o tempo libre.	A1
Coñecer e analizar os fundamentos teóricos e a lexislación a través dos cales se articula e sustenta a educación para o lecer e o tempo libre.	A5
Coñecer e analizar experiencias educativas propias da educación para o lecer e o tempo libre, particularmente as do contexto galego, valorando as súas limitacións e posibilidades dende unha perspectiva pedagóxica.	A4 A5
Organizar e administrar proxectos e servizos socioeducativos de lecer e tempo libre.	A11
Utilizar e incorporar os recursos sociais, institucionais, persoais e materiais dispoñibles, para intervir no ámbito da educación para o lecer e o tempo libre.	A5
Potenciar e valorar a educación para o lecer e o tempo libre como resposta á realidade social e cultural actual, contribuíndo ó desenvolvemento de actitudes positivas e capacidades básicas para a súa efectiva posta en práctica.	A8

Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersonal, solidariedade e empatía.	A18
Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa.	A1
Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social.	A22
Promover e desenvolver capacidades de análise, reflexión e síntese.	B1
Capacidade crítica e autocrítica.	B8
Creatividade.	B15
Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade, valorándoas como fontes de riqueza.	B10

Contidos

Tema	
1. Marco conceptual e bases teóricas da educación para o lecer e o tempo libre.	1.1. Clasificación dos "tempos" das persoas. 1.2. Enmarque do lecer e do tempo libre: diferenciación e conceptualización. 1.3. Elementos identificativos do lecer e do tempo libre.
2. Realidades e perspectivas actuais do lecer e do tempo libre	2.1. Dimensións do lecer e do tempo libre. 2.2. O lecer e o tempo libre como necesidades e dereitos sociais. 2.3. Tendencias actuais do lecer e do tempo libre. 2.4. Lecer, tempo libre e calidade de vida.
3. Cara a unha educación do lecer e do tempo libre.	3.1. Determinantes sociais e pedagóxicos que facilitan a aparición da educación para o lecer e o tempo libre. 3.2. Concepto e obxecto da educación do ocio. 3.3. Principios xerais e condicionantes.
4. Aspectos metodolóxicos da intervención educativa no lecer e no tempo libre.	4.1. Formas pedagóxicas de intervir no lecer e no tempo libre. 4.2. Principios de actuación. 4.3. Organización e administración de proxectos e servizos de lecer e tempo libre.
5. Ámbitos, institucións e actividades educativas relacionadas coa educación para o lecer e o tempo libre, en particular no contexto galego.	5.1. Ámbitos da educación para o lecer e o tempo libre: específicos e non específicos. 5.2. Marco legal das institucións de lecer e tempo libre. 5.3. Experiencias, programas, recursos e actividades da educación para o lecer e o tempo libre.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Sesión maxistral	12	24	36
Traballos de aula	6	4	10
Traballos tutelados	5	25	30
Presentacións/exposicións	4	7	11
Obradoiros	12	18	30
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	8	13
Probas de tipo test	2	14	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado (detección de coñecementos previos, motivacións,...) e a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos da materia "Educación para o lecer e o tempo libre"
Traballos de aula	Formulación e análise, resolución e debate dun problema ou exercicio relacionado coa temática da materia, que os/ as estudantes desenvolven na aula baixo as directrices e supervisión da profesora. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do alumnado.
Traballos tutelados	Os/as estudantes, en grupo, elaboran un documento e/ou investigación sobre a temática da materia. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción, etc.
Presentacións/exposicións	Exposición oral por parte do alumnado, ante a docente e o alumnado, dos resultados do traballo tutelado (previa presentación escrita).
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre a educación para o ocio e o tempo libre, con asistencia específica por parte da profesora ás actividades individuais e/ou de grupo que desenvolven os estudantes.

Saídas de estudo/prácticas de campo	Realización dunha visita a unha ou varias institucións, centros,... do sector da educación para o ocio e o tempo libre. Co obxecto de que o alumnado aplique os coñecementos adquiridos na materia a situacións concretas, e poida obter novas habilidades básicas e procedimentais.
-------------------------------------	--

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	- As actividades introdutorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Traballos de aula	- As actividades introdutorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Traballos tutelados	- As actividades introdutorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Saídas de estudo/prácticas de campo	- As actividades introdutorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Presentacións/exposicións	- As actividades introdutorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.

Obradoiros	- As actividades introductorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Sesión maxistral	- As actividades introductorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Probas	Descrición
Probas de tipo test	- As actividades introductorias, as sesións maxistras, a realización dos traballos de aula, a realización dos obradoiros e as saídas de estudos, así como a proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	O desenvolvemento e participación nas experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación na aula.	10
Traballos tutelados	Os/as estudantes presentan o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia e/ou investigación. Levarase a cabo en grupo, de forma escrita. Ademais, conxuntamente con este documento, tamén se valorará o seguimento da elaboración do traballo.	15
Presentacións/exposicións	Tamén se valorará a exposición ou presentación que se faga do traballo tutelado na aula.	5
Obradoiros	Planificación, elaboración, posta en práctica na aula e avaliación dun obradoiro de educación para o ocio e o tempo libre por parte do/a alumno/a, de xeito individual. Os/as alumnos/as deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a súa valoración persoal. Valorarase conxuntamente coa súa participación nos mesmos e nas saídas de campo.	20
Probas de tipo test	Realizarase unha proba tipo test para a avaliación das competencias adquiridas que inclúe preguntas pechadas con tres alternativas de resposta. Os/as alumnos/as seleccionarán unha resposta entre as posibilidades. As respostas erradas puntuarán negativamente (2 mal restarán 1 ben).	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é necesario superar todas as probas de avaliación.

O alumnado non presencial: deberá falar coa profesora ao principio do curso, para acordar un plan de traballo específico.

Os criterios de avaliación serán os seguintes:

- Proba tipo test: 70%.
- Traballo titorado: 15%.
- Traballo práctico: 15%.

Segunda convocatoria: ao alumnado que supere algunhas das partes ou probas da materia, conservaranselle as cualificacións ata a convocatoria de xullo. As competencias non superadas serán avaliadas na mesma convocatoria (xullo).

Bibliografía. Fontes de información

1. Básica

- CUENCA, M. (2004). Pedagogía del ocio: Modelos y propuestas. Bilbao: Universidad de Deusto.
- PUIG, J. e TRILLA, J. (1996). La pedagogía del ocio. Barcelona: Alertes.
- SARRAMONA, J., VÁZQUEZ, G. e COLOM, A. J. (1998). Educación no formal. Barcelona: Ariel.
- TRILLA, J. (1993). La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social. Barcelona: Ariel.

2. Complementaria

- BARBA BODA, C. (1994). Organizaciones infantiles y juveniles de tiempo libre. Madrid: Narcea.
- BEAS, M. et al. (coord.) (1998). Atención a los espacios y tiempos extraescolares. Granada: Grupo Editorial Universitario.
- CABALLO, B. e Oliveira, M.E. (coords.) (varios años). Interactuando no tempo libre. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- CARIDE, J.A. (1998). Ocio y pedagogía. Posibilidades y límites de la educación en el tiempo libre. En, AA.VV. Nuevos espacios dela educación social. Bilbao: Universidad de Deusto, pp. 303-318.
- CARIDE, J.A. (2000). Ocio e Tempo Libre. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- CASTRO, A. De (1987). Aulas de cultura en el medio rural. Madrid: Popular.
- CASTRO, A. De (1990). La Tercera Edad, tiempo de ocio y cultura. Madrid: Narcea.
- CID, X.M.; DAPÍA, M.; HERAS, P. e PAYÁ, M. (2001). Valores transversales en la práctica educativa. Madrid: Síntesis.
- CID, X. M. e PERES, A. (Eds.) (2007). Educación social, animación sociocultural y desarrollo comunitario. Ourense: Universidade de Vigo - Facultade de Ciencias da Educación; Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro; Sociedad Iberoamericana de Pedagogía Social.
- COLOM, A. (2005). Continuidad y complementariedad entre la educación formal y no formal, Revista de Educación, 338, 9-22.
- COOMBS, P.H. (1985). La crisis mundial de la educación. Perspectivas actuales. Madrid: Santillana.
- COORDINADORA INFANTIL Y JUVENIL DE VALLECAS (1996). Campamentos de verano. Madrid: Popular.
- CUENCA, M. (1995). Temas de Pedagogía del ocio. Bilbao: Universidad de Deusto.
- CUENCA, M. (1995). Educación del ocio y nueva ciudadanía, Educadores, (37), 173-174,101-122.
- CUENCA, M. (1999). Ocio y formación. Hacia la equiparación de oprtunidades mediante la educación del ocio. Bilbao: Universidad de Deusto.
- CUENCA, M. (coord.) (2000). Ocio y desarrollo humano. Bilbao: Universidad de Deusto.
- DAPÍA, M. (2001). Salud y ocio, retos actuales de la calidad de vida. Reflexiones desde la pedagogía, Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria, 6-7, 221-242.
- DAPÍA, M. (2002). Evaluación de programas de educación no formal. Hacia una propuesta integradora, Revista de Ciencias

de la Educación, 191, 375-393.

DELORS, J. (Pres.) (1996). La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI. Madrid: UNESCO - Santillana.

DE BORJA, M. (1984). Estudio para la implantación de una red de ludotecas. Barcelona: PPU.

DE BORJA, M. (2000). Las ludotecas. Instituciones de juegos. Barcelona: Octaedro.

DOCUMENTACIÓN SOCIAL (1984). Monográfico Tiempo Libre, nº 55.

DOMINGUEZ ARANDA, R. e LAMETA, R. (coord.) (2003). La construcción de procesos formativos de educación no formal. Madrid: Narcea.

ETXEBERRIA, F. (dir.) (1989). Pedagogía social y educación no escolar. Bilbao: Universidad de Deusto.

ESCOBAR DE LA SERNA, L. (1991). La cultura del ocio. Madrid: Eudema.

FERMOSO, P. (1994). Pedagogía social. Fundamentación científica. Barcelona: Herder.

FLURI, M. (1992). 1000 ejercicios y juegos de tiempo libre. Barcelona: Hispano Europea.

FRANCH, J. e MARTINELL, A. (1984). La animación de grupos de tiempo libre y vacaciones. Barcelona: Laia.

FRANCH, J. e MARTINELL, A. (1994). Animar un proyecto de educación social. Barcelona: Paidós.

LAMATA, R. e DOMINGUEZ, R. (coords.) (2003). La construcción de procesos formativos en educación no formal. Madrid: Narcea.

LEIF, J. (1992). Tiempo libre y tiempo para uno mismo. Un reto educativo y cultural. Madrid: Narcea.

LOBO, J.L. e MENCHEN, F. (2004). Libertad y responsabilidad en el tiempo libre. Madrid: Pirámide.

LÓPEZ ADRADE, B. (1982). Tiempo libre y educación. Madrid: Escuela Española.

LÓPEZ MATELLANA, M. e VILLEGAS, J. (1995). Organización y animación de ludotecas. Madrid: CCS.

LUQUE, P.A. (1997). Educación no formal. Un acercamiento a otras instituciones educativas, Pedagogía Social, 15-16, 313-320.

MIRANDA i PEREZ, M. (1984). Una pedagogía del tiempo libre, Documentación Social, 55, 11-33.

MURO DOMINGUEZ, N.J. (1991). El tiempo de libre disposición. Madrid: Castalia.

NEGRE, P. (1993). El ocio y las edades. Barcelona: Hacer.

OLIVERAS, O. (2000). Recursos para el tiempo libre. Madrid: CCS.

NUÑEZ CUBERO, L. (Ed.) (1993). Metodologías de investigación en educación no formal. Sevilla: Preu-Spinola.

OTERO, H. (1991). Campamento urbano: una propuesta para el tiempo libre en la ciudad. Madrid: CCS.

PALLARES, M. (1980). Técnicas de grupo para educadores. Madrid: ICCE.

PEDRO, F. (1984). Ocio y tiempo libre, ¿ para qué? Barcelona: Humanitas.

PÉREZ ENRÍQUEZ, M. E. (2007). La intervención socio-educativa con las personas mayores, un factor de desarrollo comunitario en el medio rural. En, CID, X. M. e PERES, A. (Eds.). Educación social, animación sociocultural y desarrollo comunitario. Vol. II. Ourense: Universidade de Vigo - Facultade de Ciencias da Educación; Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro; Sociedad Iberoamericana de Pedagogía Social, pp. 1099 - 1106.

PÉREZ ENRÍQUEZ, M. E. e BARROS PÉREZ, E. (2008). Nadal interxeracional: unha experiencia de dinamización socioeducativa e cultural cos nenos/as e as persoas maiores dun concello do rural galego. En, AAVV. Programas e experiencias interxeracionais. Libro de actas da IV Xornada sobre Xerontoloxía e Educación Social. Santiago de Compostela: Colexio de Educadoras e Educadores Sociais de Galicia, pp. 57 - 62.

PÉREZ-RIOJA, J.A. (1992). Educación para el ocio. Madrid: Palabra.

PEREZ SERRANO, G. (1990). Investigación-acción: aplicaciones al campo social y educativo. Madrid: Dykinson.

PETRUS, A. (coord.) (1997). Pedagogía Social. Barcelona: Ariel.

- PUIG, J.M. e JOFRA, E. (1983). Organizar y planificar una colonia de vacaciones. Barcelona: Diafora.
- QUINTANA, J.M. (coord.) (1991). Iniciativas sociales en educación informal. Madrid: Rialp.
- REVISTA DE EDUCACION (2005). Educación no formal. Número monográfico, 338.
- REY RUBAL, J.A. (1994). Problemas e posibilidades dos xoves galegos no tempo libre. Actas Congreso Galego da Xuventude. Santiago de Compostela.
- RUIZ CORBELLA, M. (1995). Pedagogía del ocio. Pedagogía del tiempo libre, Educadores, (37), 175-176, 235-246.
- SAEZ FERNANDEZ, F. (2006). El aprendizaje fuera de la escuela: tradición del pasado y desafío para el futuro. Madrid: Académicas.
- SARRAMONA, J. (comp.) (1992). La educación no formal. Barcelona: CEAC.
- TABOADA, E. M. (1994). Ocio e tempo libre en nenos e adolescentes da Comunidade Autónoma de Galicia, Revista galega do ensino, 3, 49-58.
- TRILLA, J. (1986). La educación informal. Barcelona: PPV.
- TRILLA, J. (1989). Instituciones de educación en tiempo libre. En, Etxebarria, F. (Ed.). Pedagogía social y educación no escolar. San Sebastián: Univ. del País Vasco, pp. 273-286.
- TRILLA, J. (coord.) (1997). Animación Sociocultural. Barcelona: Ariel.
- TRILLA, J. (1999). A educación non formal e a cidade educadora. Dúas perspectivas (unha analítica e outra globalizadora) do universo da educación, Revista galega do ensino, 24, 199-221.
- TRILLA, J. (1999). Perspectivas educativas del ocio para el siglo XXI, Revista Proyecto Hombre, 32, 8-13.
- TRILLA, J. (1999). Tres pedagogías del ocio y una más. Monitor, Educador, 72, 8-27.
- VENTOSA, V. (1995). Guía de recursos para la animación. Madrid: CCS.
- VICHE, M. (1986). Animación sociocultural y educación en el tiempo libre. Valencia: Orensa.
- VARIOS (1991). La educación no formal, una prioridad de futuro. Madrid: Fundación Santillana.
- VENTOSA, V. (1998). Manual del monitor de tiempo libre. Madrid: CCS.
- WLRA (1994). International Charter for Leisure Education, ELRA, verano 1994, 13-16. Traducción española en Gorbeña, S.; González, V.J. e Lázaro, Y. (1997). El Derecho al ocio de las personas con discapacidad. Universidad de Deusto, pp. 243-252.

3. Outras fontes de información.

Revistas de educación:

- Cuadernos de Pedagogía.
- Galeduso. Revista do Colexio de Educadoras e Educadores Sociais de Galicia.
- Revista Galega de Educación.
- Revista Galega do Ensino.
- Revista de Pedagogía Social.

Materiais audiovisuais.

Materiais en PowerPoint.

Documentos en rede:

[www. colexioeducadores.com](http://www.colexioeducadores.com)

Expertos/as.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Programas de animación sociocultural/O05G130V01503

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Educación permanente/O05G130V01203

Educación: Historia da educación social/O05G130V01204

Educación: Pedagogía social/O05G130V01205

Educación: Teorías e institucións educativas/O05G130V01103
